

עבודה מסכמת: מיצוי זכויות

מבוא

הרעיון של זכויות חברתיות הינו רעיון אשר נגזר מזכויות האדם הבסיסיות אשר נחשבות למגיעות לאדם כחלק מן האזרחות שלו במדינה מסוימת. הרעיונות הללו קשורים לרעיון מדינת הרווחה אשר ראה את הזכויות החברתיות של האדם כחלק בלתי נפרד מן האזרחות שלו. זכויות חברתיות אלו קיבלו מעמד משפטי וחוקי במדינת ישראל בתחומים שונים, בין השאר בתחום הבריאות. מטרת עבודה זו תבקש לבחון את הזכויות החברתיות הללו, על ידי המוסד לביטוח הלאומי של המדינה, בבחינת כיצד הם באים לידי ביטוי עבור חולים במחלות כליות שונות אשר זקוקים לטיפול בדיאליזה לצד הטבות אחרות אשר מגיעות להם מטעם המדינה בשל מחלתם.

הנחת היסוד אשר עומדת בבסיסה של מדינת הרווחה היא כי חברה צודקת היא חברה שכל אזרח בה, לא משנה כמה מוגבל הוא, יכול לקבל את השירותים הדרושים לו מטעם מערכות השלטון והמערכות הביורוקרטיות אשר מופקדות על חלוקת המשאבים בחברה. לכל אדם צריכה להיות נגישות מגישה אל היעד, גם אם היעד מרוחק מהם פיזית או שקשה להם להגיע לאותו המקום מאחר והם מוגבלים. כאשר אנו מדברים על היעדר נגישות למערכות הצדק החברתי אנו למעשה מתכוונים למצבים שבהם האדם לא יכול לממש את הזכויות המשפטיות והחברתיות שלו. ניתן להגדיר זאת גם בתור אי מיצוי זכויות. בדרך כלל הדבר נובע מחסמים שונים או מבעיות אחרות אשר לא מאפשרות את מיצוי הזכויות.

עבודה זו תבחן את התופעה הזו עבור חולי כליות אשר זקוקים לטיפול דיאליזה בשל מצבם הרפואי. שאלת המחקר של העבודה היא:

מהם החסמים העיקריים העומדים בפני מיצוי הזכויות של מטופלי דיאליזה וכיצד ניתן להסיר אותם ממערכת הבריאות.

על מנת לענות על שאלת המחקר תחילה אפרט ברקע אשר יעסוק בזכויות חברתיות ובמחלות כליות. לאחר מכן אנתח את הזכויות אשר מגיעות לחולי כליות במדינת ישראל ואבחן את החסמים אשר עומדים בפניהם עבור מימוש זכויות אלו. החלק האחרון של העבודה יעסוק במציאת פתרונות אפשריים להסרת החסמים הללו ולאחר מכן אסכם את העבודה. חשיבות העיסוק בנושא היא במציאת פתרונות עבור אוכלוסיות מוחלשות במדינה כצעד אחד בפני יצרת חברה שהציבור שלה זוכה לרווחה ולכלל הזכויות אשר מגיעות לו בחוק, למרות המגבלות והקשיים שהוא מתמודד עמם.

רקע

זכות חברתית היא אישור לפעולה אשר מוקנית לאדם מתוך תפיסה הרואה כי הוא זכאי לזכות זו. מדינת ישראל מכירה בזכויות חברתיות רבות כזכויות בעלות מעמד משפטי כאשר על מוסדות המדינה מוטלת החובה לספק את מיצוי הזכויות הללו לאזרחים השונים. לעיתים לא כל הזכויות החברתיות מוכרת בתור זכויות שמגובות בפעולות מסוימות, ולעיתים ישנם חסמים במערכת אשר מקשים על מיצוי הזכויות הללו. במקרים כאלה עובדים סוציאליים יבקשו לפעול למען הסרת החסמים המערכתיים כדי להקל על מתן הזכויות לציבור אשר זקוק להם.

התחום הנבחר של עבודה זו הוא נושא הזכויות נגישות מטופלי דיאליזה למנגנוני ביטוח לאומי. דיאליזה היא תהליך אשר מיועד להחליף את הכליות ולבצע את התפקיד שלהם בגוף במקרים בהם הכליות לא מתפקדות כמו במקרים של אי ספיקת כליות רונית או אי ספיקת כליות חריפה. הכליות אחראיות בין השאר על סילוק חומרים לא רצויים מן הדם וכאשר הן לא מתפקדות מכונת הדיאליזה היא זו אשר אמורה להמשיך ולנקות את הדם מחומרים אלו במקומן של הכליות הלא מתפקדות.

טיפול זה לא נועד ולא יכול לרפא את הכליות. הוא מיועד לחולים קשים שהכליות שלהם פסקו לגמרי מתפקוד. נכון לשנת 2017 בישראל קיימים 6700 חולים אשר זקוקים לטיפול בדיאליזה(דו"ח משרד הבריאות, 2018). החולים אשר פוקדים את בתי החולים עוברים תהליך שבו הדם של החולה עובר דרך כלייה מלאכותית אשר נמצאת מחוץ לגופו. הדם זורם לתוך המכונה מתוך גופו של האדם והמכונה מנקה את הדם מחומרים לא רצויים. למרות שטיפול זה מצליח לסלק חומרים לא רצויים מן הדם, הוא תובעני ביותר עבור החולה מאחר והם גורם אובדן נוזלים וחומרים חיוניים להמשך התפקוד של האדם.

מיצוי זכויות בתחום מחלות הכליות

חולי כליות אשר זקוקים לטיפול זכאים להיות מוכרים כסובלים מנכות רפואית בשיעור של מאה אחוזים. על כך מגיעה להם קצבת נכות כללית. זכאות זו כפופה לכך שהזכאי סובל מצמצום יכולת הפרנסה שלו בשיעור של למעלה מחמישים אחוזים, הוא אינו עובד ולא זכאי לפנסיה מוקדמת במקום עבודתו. במקרה של אישה היא צריכה להוכיח כי היא לא עובדת ולא מסוגלת גם לתפקד בתור עקרת בית בביתה. לאחר הגשת התביעה החולה מוזמן לועדה רפואית אשר קובעת האם אכן הוא זכאי לקצבאות ואם לאו(אברהם, 2005).

כמו כן, מטופלי דיאליזה זכאים לקצבת שירותים מיוחדים, בכפיפות למצבו הרפואי של המטופל. תביעה זו היא גם קצבה אשר מוענקת על ידי המוסד לביטוח לאומי ומותנה באישור רפואי מן המחלקה אשר מטפלת במטופל. זכויות נוספות אשר מגיעות מטעם הביטוח הלאומי הם זכאות לסיוע בהסבה מקצועית או שיקום של מטופלים שונים(אברהם, 2005).